

YÜKSEKÖĞRETİMDE ETKİLEŞİM DİNAMİKLERİ: SOSYAL AĞ ANALİZİYLE GÜNDELİK, SOSYAL DESTEK VE AKADEMİK AĞLARIN KARŞILAŞTIRILMASI

Esin ERGÜN

Karabük Üniversitesi, Türkiye

esinergun@karabuk.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0002-1443-514X>

Zamina HUSEYNOVA

Karabük Üniversitesi, Türkiye

zemine_huseynova@inbox.ru

<https://orcid.org/0009-0002-7639-2672>

Vahit TOPÇU

Karabük Üniversitesi, Türkiye

vahittopcu@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0005-2437-1564>

Hasan YILMAZ

Karabük Üniversitesi, Türkiye

hasanyilmaz@karabuk.edu.tr

<https://orcid.org/0009-0004-8453-3564>

<i>Anf</i>	ERGÜN, E.; HUSEYNOVA, Z.; TOPÇU, V.; YILMAZ, H. (2026). YÜKSEKÖĞRETİMDE ETKİLEŞİM DİNAMİKLERİ: SOSYAL AĞ ANALİZİYLE GÜNDELİK, SOSYAL DESTEK VE AKADEMİK AĞLARIN KARŞILAŞTIRILMASI. <i>İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi</i> , 18(3), 513-533.
------------	---

ÖZ

Sosyal ağ analizi, günümüz dijital toplumsal süreçlerini ve bireyler arası ilişkisel yapıları açıklama potansiyeliyle pek çok farklı alanda araştırmacıların karşısına çıkmaktadır. Odak noktası sosyal varlıklar arasındaki ilişkileri incelemek olan bu yöntem, son yıllarda birçok alanda yaygın olarak kullanılmaktadır. Sosyal ağın analiziyle elde edilen ölçüm sonuçları, öğrencilerin öğrenme etkinlikleri ile ilişkisinin anlaşılmasına ve öğrencilerin öğrenme ortamındaki rollerinin belirlenmesine olanak sağlamaktadır. Bu çalışma, İletişim Fakültesi'nde öğrenim gören

Geliş Tarihi: 09.03.2026 / Kabul Tarihi: 30.06.2026, DOI: 10.17932/IAU.IAUSBD.2021.021/iausbd_v18i3004

Araştırma Makalesi-Bu makale iThenticate programıyla kontrol edilmiştir.

Copyright © İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi

toplam kırk yedi öğrenciyle gerçekleştirilmiştir. Öğrencilerin sınıf içerisindeki sosyal ağ yapılarının sosyal ağ analizi teknikleri kullanılarak ortaya konulmuştur. Bu ağlarda yer alan ilişkilerin sıklık, yoğunluk ve merkezileşme gibi ölçütler doğrultusunda incelenmesi; öğrencilerin gündelik etkileşim, sosyal destek ve akademik ağlarında tercih ettikleri kişilerin özelliklerinin farklı ağ modelleri çerçevesinde analiz edilmesi hedeflenmiştir. Araştırma bulguları doğrultusunda, öğrencilerin günlük etkileşimlerini doğal ve rastlantısal, sosyal destek ağlarını ise belirli ve seçici bir şekilde yapılandırıldığını, akademik ağlarının ise başarı ve tecrübeye bağlı olarak oluştuğunu göstermektedir. Bu bulgular sonucunda, sosyal ağların bulunduğu duruma göre farklı yapısal özellikler taşıdığını ortaya çıkarmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Ağ Analizi, Sosyal Ağ, Etkileşim, Ağ Toplumu.

INTERACTION DYNAMICS IN HIGHER EDUCATION: COMPARISON OF DAILY, SOCIAL SUPPORT, AND ACADEMIC NETWORKS THROUGH SOCIAL NETWORK ANALYSIS

ABSTRACT

Social network analysis emerges as a method with significant potential for explaining contemporary digital social processes and interpersonal relational structures across various fields. This method, which focuses on examining the relationships between social beings, has been widely used in many fields in recent years. The measurement outcomes obtained through social network analysis enable researchers to understand the relationship between students' learning activities and to identify students' roles within learning environments. This study was conducted with a total of forty-seven students enrolled in the Faculty of Communication. Students' social network structures within the classroom were revealed using social network analysis techniques. The study aimed to examine the relationships within these networks according to criteria such as frequency, density, and centralization, and to analyze the characteristics of individuals preferred by students in their daily interaction, social support, and academic networks within the framework of different network models. The research findings indicate that students structure their daily interactions in a natural and spontaneous manner, their social support networks in a specific and

selective way, and their academic networks based on achievement and experience. These findings reveal that social networks exhibit different structural characteristics depending on the context in which they exist.

Keywords: *Social Network Analysis, Social Networks, Interaction, Network Society.*

GİRİŞ

Üniversite eğitimi süreci, öğrencilerin kendilerini yeni bir fiziksel, sosyal ve akademik çevrede buldukları bir dönüşüm dönemidir. Bu dönemde öğrenciler; yeni bir şehre ve çevreye uyum sağlamada veya yeni bir gruba ait olmada çeşitli sorunlar yaşayabilmektedirler (Aktaş, 1997; İnanç vd., 2004). Bahsi geçen uyum sürecinin, öğrencilerin hem akademik başarılarını hem de psikolojik ve sosyolojik açıdan iyi oluş hallerini doğrudan etkileyen kritik bir eşik olduğu bilinmektedir. Yeni durumlara alışma ve aidiyet hissinin gelişimi, büyük ölçüde kurulan ilişkilerin niteliğine bağlıdır. Öğrenciler bu dönemde bilgi alışverişinde bulunmak, sosyal destek almak ve bir grupta yer edinmek amacıyla yeni etkileşimler başlatarak kendi sosyal ağlarını oluştururlar. Bu ağların yapısını, dinamiklerini ve öğrenciler üzerindeki etkilerini anlamak, onların üniversite yaşamındaki deneyimlerini geniş bir perspektifle değerlendirebilmek adına önem arz etmektedir.

Bu noktada, bireyler arası ilişkisel yapıları inceleyen sosyal ağ analizi (SAA), eğitim alanı için güçlü bir metodolojik imkân sunmaktadır. Bu analizin öğretim süreçlerinde kullanılmasındaki temel amaçlardan biri, öğrenciler arasındaki ilişkileri inceleyerek öğrenme ortamındaki etkileşim dinamiklerini görünür kılmaktır. Akbay Doğan (2010) tarafından yapılan çalışmada, sosyal ağ analizi yoluyla elde edilen ölçüm sonuçlarının, öğrencilerin öğrenme etkinliklerinin anlaşılmasını sağladığı ve öğrenme ortamındaki rollerinin belirlenmesine yardımcı olduğu belirtilmektedir. Dolayısıyla sosyal ağ analizinin, öğrenme ortamlarındaki etkileşim biçimlerini ve öğrencilerin büründükleri rolleri ortaya çıkarmada güçlü bir araç olduğu söylenebilir.

Sosyal ağ analizinin sadece bireyler arası ilişkileri değil, aynı zamanda grup dinamiklerini, bilgi akışını ve etkileşim yoğunluğunu da ortaya koyabilmesi, eğitim ortamlarında stratejik planlamalar yapılmasına olanak tanımaktadır. Özellikle dijitalleşen öğrenme ortamlarında çevrim içi etkileşimlerin izlenmesi ve analiz edilmesi, öğrencilerin öğrenme

süreçlerine daha etkin müdahalelerde bulunulmasını mümkün kılmaktadır. Bu bağlamda sosyal ağ analizi, hem yüz yüze hem de çevrim içi öğrenme ortamlarında öğrencilerin sosyal konumlarını, etkileşim sıklıklarını ve öğrenme toplulukları içindeki rollerini belirlemede önemli bir araç olarak değerlendirilmektedir.

İlgili literatür incelendiğinde, öğrencilerin farklı öğrenme ortamlarında ve zaman içerisinde kurdukları sosyal ilişkilerin ve üstlendikleri ağ rollerinin dinamik bir yapı sergilediği görülmektedir (Ergün, 2014; Özdemir & Keser, 2019). Öte yandan, sosyal ağlar içerisindeki bireysel davranışların, kişilik özelliklerinden etkilendiğini ortaya koyan çeşitli çalışmalar da mevcuttur (Amichai-Hamburger & Vinitzky, 2010; Wehrli, 2008). Problem çözme becerilerinin SAA yöntemiyle incelendiği araştırmalar (Deniz, 2004; Dünder, 2009) ile öğrencilerin kişilik özellikleri ve performansları arasındaki ilişkiye odaklanan bir çalışma (Ergün, 2017) bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Bunun yanı sıra, öğrencilerin düşünce yapıları (Karataş, 2010) ve tutumları (Bedel, 2008) ile ilişkili araştırmalarda da sosyal etkileşim bağlamında önemli veriler sunulmaktadır. Bu bulgular, sosyal ağ analizinin yalnızca yapısal ilişkileri değil, aynı zamanda bireysel farklılıkların ağ içindeki yansımalarını anlamada da işlevsel bir araç olduğunu göstermektedir. Nitekim Zhou ve arkadaşlarının (2023), üniversite öğrencisinin günlük akran ilişkilerini sosyal ağ analiziyle inceledikleri araştırmada, öğrencilerin sosyal ağlarının zaman içinde dönüşüm gösterdiği ve ağ içerisindeki akran sayısının akademik başarı göstergelerinden biri olan burs kazanma olasılığıyla pozitif ilişkili olduğu belirlenmiştir. Bu doğrultuda üniversite öğrencileri üzerinde gerçekleştirilen güncel ampirik araştırmalar, söz konusu ilişkisel dinamiklerin akademik çıktılarla olan doğrudan ya da dolaylı bağıını açıkça ortaya koyabilmektedir.

Özellikle sınıf içi etkileşimleri doğrudan ele alan SAA çalışmalarının sınırlı sayıda olması, bu alanda önemli bir boşluğa işaret etmektedir. Bu doğrultuda mevcut çalışma, öğrencilerin üniversite ortamında, sınıf içerisinde oluşturdukları sosyal ağ yapısını sosyal ağ analizi teknikleri aracılığıyla ortaya koymayı amaçlamaktadır. Çalışmada; bu ağlarda yer alan ilişkiler sıklık, yoğunluk ve merkezileşme gibi temel ağ ölçütleri doğrultusunda incelenmekte; ayrıca öğrencilerin gündelik etkileşim, sosyal destek ve akademik ağlarında tercih ettikleri kişilerin özellikleri farklı ağ modelleri çerçevesinde analiz edilmektedir.

Ağ Kavramı ve Sosyal Ağ Analizi

Ağ (network) kavramı, çağdaş bilimsel paradigmada disiplinler arası bir köprü işlevi görerek epistemolojik ve metodolojik açıdan geniş bir gelişim alanı bulmuştur. Son dönemde özellikle sosyal bilimler literatüründe, ilişkisel süreçleri açıklamadaki yetkinliği nedeniyle sıklıkla başvurulan temel kavramlardan biri haline gelmiştir. Ağ yapısı, belirli bir kümede yer alan nesnelerin veya aktörlerin, karşılıklı bağlar aracılığıyla birbirine entegre olduğu ilişkisel bir sistem olarak tanımlanabilir. Bir diğer ifadeyle bu kavram; soyut veya somut unsurları temsil eden düğümler ile bu düğümler arasındaki etkileşimi simgeleyen hatların oluşturduğu bütünsel bir matris şeklinde açıklanabilmektedir (Newman, 2010). Bu doğrultuda sosyal ağlar, yalnızca enformasyonun bir aktörden diğerine tek yönlü iletimi olarak değil; geri bildirim, sorgulama, müzakere ve iş birliği süreçlerini de bünyesinde barındıran dinamik ve sürekli bir etkileşim alanı olarak ele alınmaktadır.

Kökeni matematikteki graf teorisine dayanan ağ kavramı, hem yapısal haritalandırmalarda hem de ağ ölçümlerinin hesaplanmasında fiziksel ve matematiksel formüllerden beslenmektedir. Ağ modelleri temel olarak düğümler (nodes) ve bu düğümleri birbirine bağlayan ilişkisel hatlardan (ties/edges) meydana gelir. Sosyal ağ bağlamında düğümler; bireyleri, grupları, kurumsal yapıları veya toplumsal birimleri temsil ederken, bu öğeler arasındaki bağlar çizgiler veya yönlü oklar vasıtasıyla görselleştirilir. Bahsi geçen bağlar, aktörler arasında tanımlanabilen her türlü sosyal, akademik veya duygusal ilişkiyi ifade edebilir (Scott, 2000; Marsden, 2005). Bu doğrultuda, eğitim ortamlarındaki aktörlerin ve aralarındaki çok boyutlu bağların net bir biçimde tanımlanması, sınıf içi saklı kalmış etkileşim kalıplarının geometrik ve istatistiksel olarak somutlaştırılmasına imkân tanımaktadır.

Yapılan çalışmalarda bir sosyal ağın temel bileşenleri üç ana grupta sınıflandırılmaktadır: (1) aktörler, (2) aktörler arası ilişkiler ve (3) bu ilişkilerin mikro ve makro düzeydeki farklı kombinasyonlarından doğan yapısal örüntüler (Öztaş & Acar, 2004). Sosyal ağ; en mikro düzeyde bireylerden, makro düzeyde ise örgütler ve ülkelere kadar uzanan geniş bir yelpazedeki aktörler ile bu aktörlerin girdilerinden oluşan dinamik bir sistemdir (Freeman, 2004). Bu sistemin işlevsel kılınabilmesi için ilk olarak ağın sınırlarının kesin ve operasyonel ölçütlerle belirlenmesi gerekmektedir. Ağ üyeliğinin tespitinde çeşitli dahil etme kriterleri kullanılsa da, ağın

kendisi ile içinde bulunduğu geniş toplumsal makro bağlam arasındaki sınır çizgisini çekmek her zaman kolay olmamaktadır. İkinci olarak, sosyal ağların varoluşsal zeminini bağlantı unsuru oluşturur. Herhangi bir aktörün sisteme dahil olabilmesi, ağın en az bir üyesiyle doğrudan veya dolaylı bir bağ geliştirebilme potansiyeline bağlıdır (Marsden, 2005). Üçüncü olarak sosyal ağlar, ilişkisel tabanlı sosyal varlıklar üzerine inşa edilir. Bu yönüyle ağ analizi, mikro düzeydeki bireysel eylemlerden makro düzeydeki kurumsal yapılara kadar geniş bir sosyolojik skalaya esnek bir biçimde uygulanabilmektedir (Freeman, 2004). Bu esneklik, eğitim araştırmalarında öğrenci ilişkilerini sadece statik birer veri grubu olarak değil, sürekli dönüşen ve çevresini şekillendiren canlı birer topluluk ağı olarak incelemeyi olanaklı kılmaktadır.

Bireyler arası ilişkisel matrislerin çözülmesi, sosyal ağ analizinin temel yapı taşıdır. Bu yaklaşım, salt betimsel bir haritalandırmanın ötesine geçerek bağların taşıdığı sosyolojik ve psikolojik anlamları deşifre etmeye çalışır. Gerçekleştirilen analizler vasıtasıyla ağ içerisindeki kilit aktörler, bilgi köprüleri ve alt gruplar belirlenmekte; elde edilen yapısal verilere dayalı olarak sistemin etkililiğini artıracak stratejik öneriler geliştirilmektedir. Van Duijn ve Vermunt (2006), sosyal ağ analizinin ağ topolojisini tanımlama, görselleştirme ve istatistiksel olarak modelleme yoluyla toplumsal yapıları anlamlandırmaadaki kritik rolünü vurgulamaktadır (Özdemir & Keser, 2019). Bir topluluk ya da sınıf içerisindeki etkileşim tipolojilerini ortaya koyan bu yöntem, sosyal yapının ve ağ pozisyonlarının bireylerin kararları, performansları ve iyi oluşları üzerinde belirleyici bir güce sahip olduğu varsayımına dayanmaktadır (Yüksel, 2021). Dolayısıyla sınıf içi dinamiklerin sadece bireysel değişkenlerle değil, aktörlerin bu yapı içerisindeki konumları ve birbirleriyle kurdukları ilişkilerin kalıpları üzerinden çözülmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Üniversite eğitimi, bireyin yalnızca bilişsel ve akademik sermaye edindiği bir süreç değil, aynı zamanda yoğun bir sosyal sermaye inşa ettiği ve toplumsal aidiyetini yeniden yapılandığı bütünsel bir dönüşüm evresidir. Sosyal sermaye, bireylerin dahil oldukları ilişkiler ağı vasıtasıyla erişim sağladıkları enformasyon, güven, prestij ve karşılıklı dayanışma gibi kaynakların toplamı olarak kavramsallaştırılmaktadır (Bourdieu, 1986; Coleman, 1988). Yükseköğretim ekosisteminde bu sermaye, öğrencilerin akademik başarılarını sürdürülebilir kılmaları ve profesyonel kimlik inşa süreçlerini yönetebilmeleri adına yaşamsal bir ilişkisel kaynak

niteliğindedir. Bu bağlamda sosyal sermaye, tek boyutlu bir etkileşim mekanizmasından ziyade, öğrencinin dönemsel ve anlık ihtiyaçlarına göre farklılaşan çok katmanlı bir ağ yapısı üzerinden işlemektedir. Literatürde sosyal ağ analizinin eğitim ortamlarındaki etkileşim kalıplarını görünür kılmadaki rolü sıklıkla vurgulansa da mevcut ampirik çalışmaların büyük bir kısmının öğrenci ilişkilerini homojen ve tek boyutlu (yalnızca arkadaşlık veya yalnızca akademik yardımlaşma) ele aldığı gözlenmektedir. Oysa bir üniversite öğrencisinin kampüs yaşantısındaki varlığı; gündelik rutinindeki etkileşimler, psikososyal destek mekanizmaları ve akademik bilgi akışı gibi farklı motivasyonel dinamiklere dayanan çok boyutlu bir örüntüden oluşmaktadır. Bu araştırmada; söz konusu farklı ağ yapılarının (gündelik, sosyal destek ve akademik) birbirleriyle hangi düzeyde örtüştüğü veya hangi noktalarda ayrıştığı yapısal olarak incelenmiştir.

Sınıf içi mikro etkileşimler incelendiğinde, bir öğrencinin ders materyali paylaşımı veya akademik yardımlaşma ağındaki merkezi (popüler) konumu, onun bir kriz anında duygusal olarak başvurduğu sosyal destek ağında ya da formel olmayan gündelik iletişim süreçlerinde de benzer bir rol üstleneceğinin garantisini vermemektedir. Bu üç farklı işlevsel ağ modeli arasındaki aktör rolü değişimleri, ağlar arası geçişkenlik katsayıları ve yoğunluk varyasyonları, öğrencinin üniversite ekosistemine uyum sağlama sürecinin hangi spesifik boyutta (akademik, sosyal ya da psikolojik) sekteye uğradığının veya güçlendiğinin tespit edilmesini karmaşık hale getirmektedir.

Sonuç olarak sosyal ağ analizi, bireysel eylemlerin ötesine geçerek ilişkisel yapıların doğasını ve bu yapıların ürettiği sosyal dinamikleri anlamlandırmaya yarayan güçlü bir metodolojik araç olarak görülmektedir. Önemi giderek daha çok anlaşılan bu yaklaşım; öğrencilerin öğrenme deneyimlerini, bilgiye ulaşma stratejilerini ve grup içi konumlanışlarını rasyonel verilerle ortaya koyabilmektedir. Bu araştırma; öğrenci etkileşimlerini birbirinden bağımsız olamayan ancak farklı sistemsel mantıklarla işleyen üç ayrı ağ modeli (gündelik, sosyal destek ve akademik) üzerinden eş zamanlı olarak analiz ederek, üniversite yaşamının mikrososyal yapısını ortaya koymayı amaçlamaktadır. SAA teknikleriyle elde edilen yapısal ölçümler, öğrencilerin hem formal hem de informal öğrenme etkinliklerinin arka planını anlamaya ve sınıf yönetimindeki mikro rolleri belirlemeye yönelik katkı sağlayabileceği düşünülmektedir. Bu doğrultuda çalışmanın temel amacı; üniversite öğrencilerinin kendi

aralarında kurdukları farklı nitelikteki sosyal ağların yapısal özelliklerini belirlemek, karşılaştırmak ve bu ağlardaki ilişkisel örüntüleri derinlemesine betimlemektir. Bu genel amaç doğrultusunda, araştırmada şu sorulara yanıt aranmaktadır:

1. Öğrenciler arasında gündelik etkileşim ağları nasıl bir model oluşturmaktadır?
2. Öğrenciler arasında sosyal destek ağları nasıl bir model oluşturmaktadır?
3. Öğrenciler arasında akademik destek ağ nasıl bir model oluşturmaktadır?
4. Farklı ağ modellerinde tercih edilen öğrencilerin özellikleri nelerdir?

YÖNTEM

Bu çalışma, üniversite öğrencilerinin sınıf içi etkileşimlerini ve bu etkileşimlerden doğan çok katmanlı sosyal yapıları mevcut haliyle betimlemeyi hedefleyen, nicel araştırma yaklaşımlarından betimsel tarama modeline dayalı olarak yapılandırılmıştır. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen varlığını sürdüren bir durumu, koşulu veya olguyu herhangi bir müdahalede bulunmaksızın, olduğu şekliyle saptamayı amaçlayan bir araştırma yaklaşımını ifade etmektedir.

Araştırma sürecinin uluslararası ve ulusal bilimsel etik ilkelere uygun olarak yürütülmesi amacıyla gerekli idari ve yasal izinler alınmıştır. Bu kapsamda, yürütülen çalışma için Karabük Üniversitesi Rektörlüğü Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Etik Kurulunun 31.10.2025 tarih ve 2025/10(27) sayılı kararı ile etik kurul onayı alınmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmada verilere zaman, emek ve ulaşılabilirlik açısından en etkili şekilde erişebilmek amacıyla, nicel desenlerde sıklıkla başvurulacak kolay ulaşılabilir örneklem yöntemi tercih edilmiştir. Sosyal ağ analizinin metodolojik doğası gereği, aktörler arası ilişkisel matrislerin bütünsel ve sağlıklı bir biçimde çözümlenebilmesi için etkileşim düzeyi yüksek ve sınırları net olarak belirlenmiş kapalı bir topluluk üzerinde çalışılması önem arz etmektedir. Bu doğrultuda araştırmanın veri toplama süreci; 2023-2024 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde, araştırmacılar için erişimi kolay ve sınıf içi bağları gelişmiş olan bir devlet üniversitesinin İletişim Fakültesi, Radyo, Televizyon ve Sinema Bölümü ikinci sınıfında öğrenim gören elli öğrenciden veri toplanmıştır. Katılımcılardan toplanan veri setleri detaylıca incelendiğinde, üç öğrenciye ait formda veri kayıpları ve hatalı kodlamalar olduğu belirlenmiştir. Söz konusu hatalı veri setleri

analiz dışı bırakılmıştır. Araştırmanın nihai çalışma grubu 47 öğrenci ile yürütülmüştür. Çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin 26'sı (%55,3) kadın, 21'i (%44,7) ise erkek öğrencilerden meydana gelmektedir.

Veri Toplama Aracı

Verilerin elde edilmesi amacıyla araştırmacılar tarafından “Sosyal Ağ Anketi” oluşturulmuştur. Anket, demografik bilgilerin yanı sıra üç başlıktan oluşmaktadır. Birinci bölüm soruları “Gündelik Etkileşimler” başlığı altındaki sorular, öğrencilerin okulda en sık etkileşimde bulundukları öğrencileri ve neden bu öğrencileri seçtiklerine dair seçilen kişinin özelliklerini yansıtan cevaplar istenmiştir. İkinci bölümdeki sorular ise “Sosyal Destek Ağları” kapsamında öğrencilerin okulda zor durumlarda kime ve niye başvurdukları araştırılmıştır. “Akademik Ağ” başlığı altında üçüncü bölümde formel olmayan (informal) öğrenme ortamlarında merkezi konumda yer alan aktörler saptanmakta; bu aktörlerin ilgili yapısal konumları ve prestijleri hangi bireysel veya akademik niteliklerle kazandıkları ampirik olarak incelenmektedir.

Verilerin Analizi

Sosyal ağ analizi, sosyal varlıkların birbirleriyle kurduğu ilişkiler ve bu ilişkilerin yapısal kalıplarını incelemeye odaklanır. Sosyal ağ analizi de bu toplulukta oluşan bu kalıpların bireyleri nasıl ve ne ölçüde etkilediği sorusuna yanıt aramaktadır. Bu araştırmada da öğrenciler arasındaki verileri araştırma soruları bağlamında analiz etmek için Sosyal Ağ Analizi (SAA) gerçekleştirilmiştir. Sosyal ağların verilerini analiz etmek için matris şeklinde veriler oluşturmak gerekmektedir. Bu nedenle veriler toplandıktan sonra her ağ için ayrı bir matris hazırlanarak veriler Excel programına aktarılmıştır. Matris, katılımcıların ilişki içinde olup olmadığını belirtmek için “0” ve “1” rakamlarından oluşmaktadır. İlişkinin varlığı “1” rakamı ile, ilişkinin yokluğu ise “0” rakamı ile belirtilmiştir. Ağları analiz etmek için UCINET programı kullanılmıştır.

BULGULAR

Öğrencilerin Gündelik Etkileşim Ağlarında Oluşturdukları Modele İlişkin Bulgular

Bu bölümde gündelik etkileşim zamanı üniversitedeki öğrencilerin oluşturduğu sosyal ağlarla ilgili bulgular verilmektedir. Üniversite öğrencilerinin gündelik ağ çerçevesinde sıklık, karşılıklılık, geçişlilik, yoğunluk, merkezileşme, iç ve dış derece durumları ortaya konulmaktadır. Bu değerlere ilişkin sonuçlar Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1.

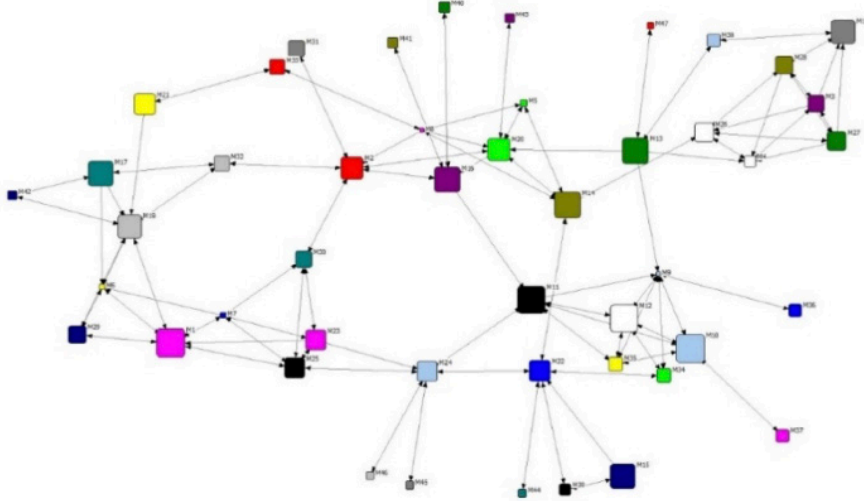
Gündelik Ağ Yapısının Değerleri

Değerler			
Ölçüm	Değer	Ölçüm	Değer
İç Derece Merkezileşme	0.082	Sıklık	0.072
Dış Derece Merkezileşme	0.038	Karşılıklılık	0.865
Arasındalık Merkezileşmesi	0.074	Geçişlilik	0.412
Kümelenme Katsayısı	0.421	Bağlantılılık	0.112
Parçalanma	0.000	Uzaklık	3.069
Çap	11	Düğüm Sayısı	47
		Bağ Sayısı	155

Tablo 1 incelendiğinde, öğrencilerin gündelik etkileşim ağlarını ortaya koyan sosyal ağ analizinde ağın büyüklüğü 47 düğüm ve 155 bağdan oluşmaktadır. Ağ sıklığı 0,072 olup, standart sapması 0,258 ve ortalama derece değeri 3,298 olarak hesaplanmıştır. Bu değerler, ağın genel olarak düşük yoğunlukta olduğunu göstermektedir. Karşılıklılık açısından değerlendirildiğinde, ağda 134 karşılıklı bağ, 21 karşılıksız bağ, 67 asimetrik bağ ve 21 simetrik bağ bulunduğu görülmektedir. Karşılıklılık oranının 0,865 olması, ağdaki ilişkilerin büyük ölçüde çift yönlü olduğunu göstermektedir. Geçişlilik değeri 0,412 olarak belirlenmiş olup, bu durum ağda üçlü ilişkilerin kurulma eğiliminin orta düzeyde olduğunu göstermektedir. Ağın çapı 11, ortalama uzaklık değeri ise 3,069'dur. Parçalanma değeri 0,000 olarak saptanmış ve bu sonuç ağın bütünsel bir yapı sergilediğini ortaya koymaktadır. Küme katsayısı 0,421 olup, ağda belirli alt grupların oluştuğunu göstermektedir. İç derece merkezileşme 0,082 ve dış derece merkezileşme 0,038 ile düşük düzeyde bulunmuştur. Benzer şekilde, arasındalık merkezileşmesi değeri de 0,074 olup, ağda belirgin merkezi aktörlerin bulunmadığını ve etkileşimlerin daha dengeli dağıldığını göstermektedir.

Şekil 1

Gündelik Ağ Yapısının Oluşturduğu Harita

Gündelik etkileşim sosyal ağı incelendiğinde, ağda yer alan tüm düğümlerin en az bir bağlantı kurduğu; yani ya bilgi gönderdiği ya da aldığı görülmektedir. Bu durum, öğrencilerin gündelik sosyal ağ yapılarında yapısal boşluk bulunmadığını göstermektedir. Şekil 1’de de görüldüğü üzere, ağın tek bir merkezi bulunmamakta; birden fazla yoğunlaşma noktası gözlenmektedir. Ayrıca ağın dışında konumlanan düğümler de mevcuttur. Ancak ağın dış çeperinde yalnızca bilgi alan ve hiç gönderim yapmayan düğümlere rastlanmamaktadır. Bu bağlamda, her öğrencinin gündelik yaşamda ağın en az bir üyesiyle etkileşimde bulunduğu anlaşılmakta; bu durum, karşılıklılık oranının 0,865 gibi yüksek bir değerle ifade edilmesini sağlamaktadır.

M16, M21, M20 ve M25 kodlu öğrencilerin sosyal ağın merkezinde yer aldığı ve güçlü bağlar kurdukları görülmektedir. Gündelik etkileşim ağı yapısında toplam 16 adet klik (alt grup) tespit edilmiştir. Ağda yapısal boşlukların bulunmaması, bazı öğrencilerin birden fazla klik yapısına eş zamanlı olarak dahil olmasına olanak tanımaktadır. Bu durum, öğrenciler arasında çok yönlü ve yoğun bir etkileşim ağı oluştuğunu göstermektedir.

Öğrencilerin Sosyal Destek Ağlarında Oluşturdukları Modele İlişkin Bulgular

Bu bölümde öğrencilerin sosyal destek ağlarında oluşturduğu modele

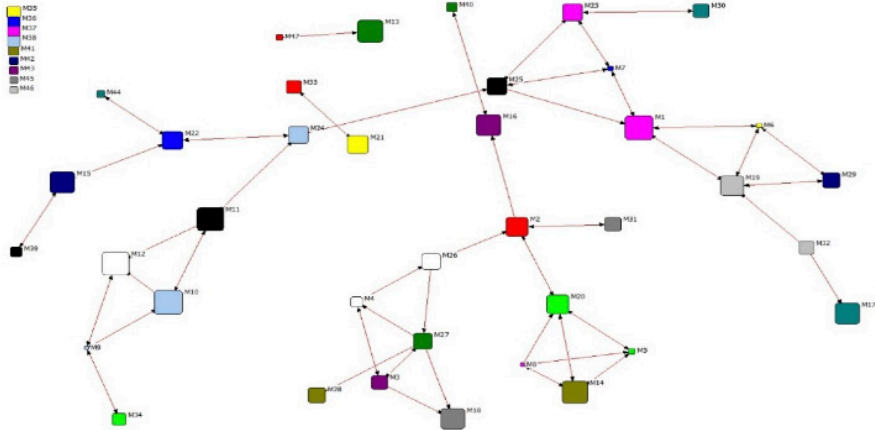
ilişkin bulgular yer almaktadır. Üniversite öğrencilerinin sosyal destek ağı çerçevesinde sıklık, karşılıklılık, geçişlilik, yoğunluk, merkezileşme, iç ve dış derece durumları ortaya konulmaktadır. Bu değerlere ilişkin sonuçlar Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2.
Sosyal Ağ Yapısının Değerleri

Değerler			
Ölçüm	Değer	Ölçüm	Değer
İç Derece Merkezileşme	0.053	Sıklık	0.035
Dış Derece Merkezileşme	0,053	Karşılıklılık	0.789
Arasındalık Merkezileşmesi	0.069	Geçişlilik	0.119
Kümelenme Katsayısı	0.399	Bağlantılılık	0.112
Parçalanma	0.852	Uzaklık	3.069
Çap	8	Düğüm Sayısı	47
		Bağ Sayısı	76

Tablo 2 incelendiğinde, öğrenciler arasında sosyal destek ağlarının yapısını ortaya koyan sosyal ağ analizinde ağın büyüklüğü 47 düğüm ve 76 bağdan oluşmaktadır. Ağ sıklığı 0,035 olup, standart sapması 0,184 ve ortalama derece değeri 1,617 olarak hesaplanmıştır. Bu veriler, ağın genel olarak düşük yoğunlukta olduğunu göstermektedir. Karşılıklılık açısından değerlendirildiğinde, ağda 60 karşılıklı bağ, 16 karşılıksız bağ, 16 asimetrik bağ ve 30 simetrik bağ bulunduğu görülmektedir. Karşılıklılık oranının 0,789 olması, ağdaki ilişkilerin büyük ölçüde çift yönlü olduğunu ve sosyal destek alışverişinin karşılıklı gerçekleştiğini göstermektedir.

Geçişlilik değeri 0,119 olarak belirlenmiş olup, bu durum ağda üçlü ilişkilerin kurulma eğiliminin düşük düzeyde olduğunu göstermektedir. Ağın çapı 8, ortalama uzaklık değeri ise 3,069’dur. Parçalanma değeri 0,852 olarak saptanmış ve bu sonuç, ağın genel olarak bütünsel bir yapı sergilediğini ortaya koymaktadır. Küme katsayısı 0,421 olup, ağda belirli alt grupların oluştuğunu göstermektedir. İç derece merkezileşme ve dış derece merkezileşme değerleri 0,053 olarak hesaplanmış ve bu değerler, ağda belirgin merkezi aktörlerin bulunmadığını göstermektedir. Benzer şekilde, arasındalık merkezileşmesi değeri de 0,069 olup, ağdaki etkileşimlerin daha dengeli ve yaygın bir biçimde dağıldığını ortaya koymaktadır.

Şekil 2*Sosyal Destek Ağ Yapısının Oluşturduğu Harita*

Şekil 2 incelendiğinde, sosyal destek ağı içerisinde tüm düğümlerin birbirleriyle bağlantılı olmadığı görülmektedir. M13 ve M47 ile M33 ve M21 kodlu öğrencilerin oluşturduğu iki ayrı yalıtılmış grup dikkat çekmektedir. Ağda, 14 ve 21 düğümden oluşan iki ana klik yapısı tespit edilmiştir. Bu iki klik arasında, yalıtılmış öğrenciler de dahil olmak üzere herhangi bir bağlantının bulunmadığı gözlemlenmiştir. M32 kodlu öğrenci yalnızca verici aktör olarak konumlanmakta; yani ağda bilgi veya destek sunmakta ancak herhangi bir alıcı rolü üstlenmemektedir. Ağın dış çeperinde yer alan M28 ve M17 kodlu öğrenciler ise yalnızca alıcı konumundaki aktörler olarak tanımlanmaktadır. Bununla birlikte, dış çeperde yer alan M39, M34, M30, M40 ve M44 kodlu öğrenciler hem alıcı hem de verici roller üstlenerek çift yönlü etkileşimde bulunmaktadır. Bu yapı, sosyal destek ağının merkezden çevreye doğru farklı etkileşim düzeylerine sahip olduğunu ve bazı öğrencilerin ağın dışında daha sınırlı roller üstlendiğini göstermektedir.

Öğrencilerin Akademik Ağlarında Oluşturdukları Modele İlişkin Bulgular

Bu bölümde öğrencilerin akademik ağlarında oluşturduğu modele ilişkin bulgular yer almaktadır. Üniversite öğrencilerinin akademik ağı çerçevesinde sıklık, karşılıklık, geçişlilik, yoğunluk, merkezileşme, iç ve dış derece durumları ortaya konulmaktadır. Bu değerlere ilişkin sonuçlar Tablo 3'te yer almaktadır.

Tablo 3.

Akademik Ağ Yapısının Değerleri

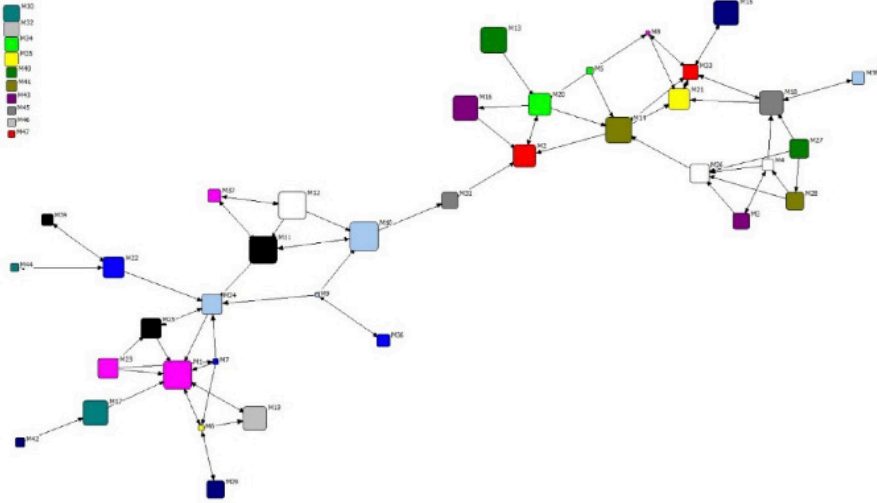
Değerler			
Ölçüm	Değer	Ölçüm	Değer
İç Derece Merkezileşme	0.119	Sıklık	0.036
Dış Derece Merkezileşme	0.074	Karşılıklılık	0.538
Arasındalık Merkezileşmesi	0.104	Geçişlilik	0.250
Kümelenme Katsayısı	0.280	Bağlantılılık	0.112
Parçalanma	0.819	Uzaklık	3.105
Çap	9	Düğüm Sayısı	47
		Bağ Sayısı	78

Tablo 4 incelendiğinde, öğrenciler arasında akademik destek ağlarının yapısını ortaya koyan sosyal ağ analizinde ağın büyüklüğü 47 düğüm ve 78 bağdan oluşmaktadır. Ağ sıklığı 0,036 olup, standart sapması 0,186 ve ortalama derece değeri 1,660 olarak hesaplanmıştır. Bu veriler, ağın genel olarak düşük yoğunlukta olduğunu göstermektedir. Karşılıklılık açısından değerlendirildiğinde, ağda 42 karşılıklı bağ, 36 karşılıksız bağ, 36 asimetrik bağ ve 21 simetrik bağ bulunduğu görülmektedir. Karşılıklılık oranının 0,538 olması, ağdaki akademik destek ilişkilerinin orta düzeyde çift yönlü gerçekleştiğini göstermektedir.

Geçişlilik değeri 0,250 olarak belirlenmiş olup, bu durum ağda üçlü ilişkilerin kurulma eğiliminin sınırlı olduğunu göstermektedir. Ağın çapı 9, ortalama uzaklık değeri ise 3,105'tir. Parçalanma değeri 0,819 olarak saptanmış ve bu sonuç, ağın genel olarak bütünsel bir yapı sergilediğini ortaya koymaktadır. Küme katsayısı 0,280 olup, ağda belirli alt grupların oluştuğunu ancak bu grupların sınırlı düzeyde yoğunlaştığını göstermektedir. İç derece merkezileşme 0,119 ve dış derece merkezileşme 0,074 olarak hesaplanmış; bu değerler, ağda belirgin merkezi aktörlerin bulunmadığını ve etkileşimlerin daha dengeli dağıldığını göstermektedir. Benzer şekilde, arasındalık merkezileşmesi değeri de 0,104 olup, ağdaki bilgi akışının belirli düğümler üzerinden yoğunlaşmadığını ortaya koymaktadır.

Şekil 3

Akademik Ağ Yapısının Oluşturduğu Harita

Şekil 3 incelendiğinde, akademik destek ağı içerisinde tüm düğümlerin birbirleriyle bağlantılı olduğu görülmektedir. Bu bağlamda, ağda yalıtılmış düğüm bulunmamaktadır; yani her öğrenci en az bir diğer öğrenciyle akademik etkileşim kurmuştur. Ağ yapısı iki ana gruptan oluşmakta olup, M31 kodlu öğrenci bu iki grup arasında köprü rolü üstlenmektedir. Bu öğrenci, gruplar arası bilgi akışını sağlayan kritik bir bağlantı noktası olarak konumlanmaktadır. Ağı dış çeperinde yer alan M13 kodlu öğrenci yalnızca verici aktör rolündedir; yani akademik destek sunmakta ancak herhangi bir destek almamaktadır. Bununla birlikte, M36, M38, M15, M39, M44, M42 ve M29 kodlu öğrenciler ağı çevresel konumlarında yer almakta ve karşılıklı bağ kuran düğümler olarak tanımlanmaktadır. Bu yapı, akademik destek ağına merkezden çevreye doğru farklı etkileşim düzeylerine sahip olduğunu ve bazı öğrencilerin hem destek veren hem de destek alan roller üstlendiğini göstermektedir.

Ağ Modellerinde Öğrencilerin Tercih Edilme Özelliklerine İlişkin Bulgular

Bu bölümde öğrencilerin tercih edilme nedenlerine ilişkin bulgular yer almaktadır. Ölçme aracında yer alan açık uçlu kısa cevaplı sorulardan elde edilen verilerin frekansları hesaplanmıştır. Elde edilen veriler üç başlıkta; gündelik etkileşim, sosyal destek, akademik ağ gibi konularda tercih edilen öğrencilerin özelliklerine ilişkin Tablo 4'te incelenmiştir.

Tablo 4.

Öğrencilerin Farklı Ağ Modellerinde Tercih Edilme Nedenleri

Gündelik Etkileşim	f	Akademik Ağ	f	Sosyal Destek	f
Arkadaşı olması	12	Bilgili	9	İyi dinleyici	6
Anlayışlı	11	Çalışkan	4	Anlayışlı	4
Sohbeti iyi	4	Tecrübe, deneyimli	4	Güvenilir	3
İyi biri, yakın biri	4	Başarılı	2	Duygusal	3
				Samimi	2

Araştırma kapsamında elde edilen veriler, öğrencilerin farklı sosyal ağ türlerinde tercih edilme nedenlerinin belirgin biçimde ayrıştığını göstermektedir. Tablo 4 incelendiğinde, öğrencilerin gündelik yaşamlarında arkadaşlarını sohbetlerinin keyifli olması, anlayışlı olmaları ve kendilerine yakın hissetmeleri gibi özelliklere göre tercih ettikleri görülmektedir. Sosyal destek ağı kapsamında, öğrencilerin ilk olarak kime başvurdıkları ve bu kişileri hangi özelliklere göre seçtiklerine ilişkin veriler değerlendirildiğinde; güvenilirlik, samimiyet, anlayışlı olma ve iyi bir dinleyici olma gibi niteliklerin ön planda olduğu anlaşılmaktadır. Ders, ödev ve çalışma grubu gibi akademik projelerde tercih edilen kişilere ilişkin değerlendirmelerde ise öğrencilerin bilgili, çalışkan, tecrübeli, deneyimli ve başarılı bireyleri seçme eğiliminde oldukları görülmektedir. Bu bulgular, öğrencilerin sosyal ve akademik etkileşimlerinde tercih ettikleri kişilerin büyük ölçüde kişilik özelliklerine dayandığını göstermektedir. Genel olarak değerlendirildiğinde, öğrencilerin farklı ağ türlerinde farklı tercih kriterleri benimsediği ve bu tercihlerin ağın işlevine göre şekillendiği söylenebilir. Dolayısıyla, öğrencilerin kişilik özelliklerinin farklı sosyal ağ modelleri bağlamında incelenmesinin anlamlı ve açıklayıcı olacağı sonucuna ulaşılmaktadır.

Araştırma kapsamında eş zamanlı olarak çözümlenen üç farklı ağ modeli (gündelik, sosyal destek ve akademik) bir arada değerlendirildiğinde, öğrencilerin sınıf içi ilişkilerinin tek boyutlu olmadığı, aksine etkileşimin amacına göre tamamen farklı yapısal örüntüler ürettiği anlaşılmaktadır. Sınıf içi sosyal yapı; gündelik rutinde son derece akışkan, bütünleşik ve demokratik bir dağılım sergilerken; iş sosyal destek ve akademik bilgi paylaşımına geldiğinde katı bir biçimde klikleşmekte ve kutuplaşmaktadır. Bir diğer ifadeyle öğrenciler, gündelik hayatta sınıftaki herkesle iletişim kurabilirken; kriz anlarında ya da ödev süreçlerinde kendi kapalı alt

gruplarına çekilerek sınıfın geri kalanına kapılarını kapatma eğilimi göstermektedir. Sonuç olarak, öğrencilerin sınıf içi ilişkisel konumlarının sabit olmadığı; bireysel kişilik dinamikleri, güven ilişkileri ve ağı işlevsel beklentilerinin kesişim noktasında çok katmanlı olarak yeniden üretildiği söylenebilir.

SONUÇ

Yükseköğretim kademesi, öğrencilerin akademik yetkinlik kazanmalarının yanı sıra sosyal sermaye inşa ettikleri ve çok boyutlu ilişkisel ağlar geliştirdikleri dinamik bir ekosistemdir. Bu araştırma kapsamında elde edilen nicel ve nitel veriler doğrultusunda; İletişim Fakültesi Radyo, Televizyon ve Sinema Bölümü öğrencilerinin gündelik etkileşim, sosyal destek ve akademik ağlar bağlamındaki karşılaştırmalı yapısal durumları bütünsel bir yaklaşımla incelenmektedir. Sosyal ağ analizi teknikleri kullanılarak, öğrencilerin oluşturdukları makro yapılarda düğümlerin ve bağların konumları değerlendirilmekte; söz konusu konumların gündelik, akademik ve sosyal süreçler üzerindeki yansımaları ortaya konmaktadır. Bu doğrultuda ilişkisel matrisler; sıklık, karşılıklılık, geçişlilik, yoğunluk, merkezileşme ile iç ve dış derece gibi temel ağ ölçütleri çerçevesinde ampirik olarak analiz edilmektedir.

Çalışmada sınıf içi gündelik etkileşim ağı incelendiğinde, aktörler arasında belirgin bir hiyerarşik kutuplaşma veya merkezileşme eğilimi gözlenmemektedir. Mevcut durumun anlık ilişkisel yansımaları temsil eden bu ağ yapısı; katı gruplaşmaların dışlandığı, karşılıklılık oranının ise oldukça yüksek seyrettiği bir topoloji sergilemektedir. Bu durum, üniversite yaşantısının ilk evrelerinde öğrenciler arasında formal olmayan, doğal ve rastlantısal etkileşimlerin ön planda olduğunu göstermektedir (Scott, 2000). Benzer şekilde Thomas (2012) tarafından yürütülen geniş ölçekli araştırmada da üniversite ekosistemine yeni dahil olan öğrencilerin ilk evrede katı gruplaşmalardan ziyade, kurumsal ve sosyal aidiyet hissi geliştirmek adına daha geniş, geçirgen ve formal olmayan etkileşim ağlarına yöneldikleri saptanmıştır.

Sosyal destek ağı ise gündelik ağın aksine düşük sıklık ve zayıf bağlantılılık değerleriyle dikkat çekmektedir. Bu yapı, öğrencilerin sıradan iletişim süreçlerinden farklı olarak, daha bilinçli, seçici ve kasıtlı tercihlerle güven odaklı bağlar oluşturduklarını yansıtmaktadır. Sosyal destek matrisinde öğrencilerin homojen ilgi alanlarına ve güven ilişkilerine göre mikro

gruplara (kliklere) ayrıştığı gözlemlenmektedir. Elde edilen bu ampirik veri, sosyal destek ağının daha seçici, korumacı ve kişisel özelliklere dayalı bir mimari sergilediğini kanıtlamaktadır (Marsden, 2005). Söz konusu bulgu, literatürde birbiriyle sık etkileşimde bulunan aktörlerin benzer duygu, düşünce ve aidiyet kalıplarına sahip olduğunu belirten Bakioğlu ve Banoğlu'nun (2013) araştırma sonuçlarıyla paralellik göstermektedir.

Araştırmada çözümlenen akademik destek ağı ise belirgin kilit aktörlerin ve "bilgi otoritelerinin" varlığıyla diğer modellerden ayrılmaktadır. Akademik etkileşim topolojisinin iki ana gruba ayrıldığı ve bu grupların birbirine zayıf bağların gücü vasıtasıyla bağlandığı saptanmaktadır. Ağdaki karşılıklılık oranının düşük çıkması, akademik enformasyon akışının çoğunlukla çift yönlü bir paylaşımdan ziyade, kaynaktan alıcıya doğru tek yönlü aktarıldığını; dolayısıyla akademik açıdan başarılı, çalışkan ve tecrübeli öğrencilerin ağı merkezinde (popüler/prestijli konumda) yapılandığını ortaya koymaktadır. Bu durum, akademik başarıya ve enformasyon gücüne etki eden bireysel niteliklerin, formal olmayan öğrenme ağlarının topolojik morfolojisinde temel belirleyici olduğunu göstermektedir (Carolan, 2014, s. 85). Bu bağlamda, sınıf içi akademik yardımlaşma süreçlerinin demokratik bir dağılımdan ziyade, enformasyon bağımlılığı üzerinden hiyerarşik bir uzmanlık yapısı ürettiği söylenebilir. Özetle; sınıf içi gündelik etkileşim ağı rastlantısal sosyal ilişkiler üzerinden şekillenirken; sosyal destek ağı öğrencilerin psikososyal güvenlik arayışlarına ve kişisel tercihlerine göre oluşmakta, akademik ağ ise başarı ve deneyim gibi fonksiyonel yeterliliklere dayalı olarak yapılandırılmaktadır. Söz konusu bulgular, sosyal ağların içinde bulunulan bağlama, amaca ve ihtiyaç tipine göre tamamen farklı yapısal özellikler ve matris formları sergilediğini ampirik olarak kanıtlamaktadır (Özdemir & Keser, 2019). Bu durum, öğrencilerin üniversite ekosistemindeki ilişkisel konumlarının sabit olmadığını, ağı işlevsel beklentilerine göre aktörlerin mikro rollerinin sürekli olarak yeniden üretildiğini doğrulamaktadır.

Öğrencilerin farklı ağ modellerinde tercih edilme nedenlerine ait nitel bulgular incelendiğinde, akranların kişilik özellikleri ile sosyal çekim dinamiklerinin ön plana çıktığı görülmektedir. Avcı ve Ergün (2017) tarafından yapılan araştırmada, öğrencilerin ağlardaki merkezilik konumları ile kişilik özellikleri arasında anlamlı bir ilişki saptanmadığı ifade edilmiştir. Ancak mevcut çalışmada, öğrencilerin ağı işlevine göre radikal biçimde farklılaşan niteliklere sahip bireyleri bilinçli olarak

tercih ettikleri tespit edilmektedir. Nitel veriler doğrultusunda öğrenciler; gündelik yaşamlarında arkadaşlarını sohbetlerinin keyifli olması, anlayışlı davranmaları ve kendilerine yakın hissetmeleri gibi duygusal konfor alanlarına göre seçmektedirler. "Desteğe ihtiyacınız olduğunda ilk kime başvurursunuz ve neden?" sorusuna verilen yanıtlar ise sosyal destek bağlamında öğrencilerin güvenilirlik, samimiyet, empati ve aktif dinleyici olma gibi psikososyal güvenlik niteliklerine hayati bir önem atfettiklerini göstermektedir. Ders, ödev ve ortak proje yürütme gibi akademik etkinliklerde ise tercih edilen aktörlerin bilgili, çalışkan, tecrübeli ve başarılı olmaları gerektiği ampirik olarak vurgulanmaktadır. Bu bulgular, aktörlerin ağ içi bağ kurma motivasyonlarının tesadüfi süreçlerden ziyade, ilişkisel bağlama göre değiştiğini ve akranların kişisel ya da bilişsel niteliklerinin seçici birer parametre olarak rol oynadığını göstermektedir. Mevcut araştırma, tarama modeline dayalı anlık bir ilişkisel haritalandırma sunmaktadır. Gelecek çalışmalarda; öğrencilerin gündelik, sosyal ve akademik ağ yapılarındaki rol değişimlerinin zamana bağlı olarak nasıl evrildiğini deşifre etmek adına boylamsal sosyal ağ analizlerinin yapılmasının, literatüre önemli bir katkı sunacağı öngörülmektedir.

KAYNAKÇA

Akbay, Doğan, H. (2010). Çevrimiçi öğrenme topluluklarının sosyal ağ analizi: Bir öğretmen forumu örneği (Yüksek lisans tezi). Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Aktaş, Y. (1997). Üniversite öğrencilerinin uyum düzeylerinin incelenmesi: Uzunlamasına bir çalışma. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(13). <https://izlik.org/JA53KC94AL>

Amichai-Hamburger, Y., & Vinitzky, G. (2010). Social network use and personality. *Computers in Human Behavior*, 26(6), 1289–1295.

Avcı, Ü., & Ergün, E. (2017). Öğrencilerin Kişilik Özellikleri ve Performanslarına İlişkin Bir Sosyal Ağ Analizi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(3), 847-864.

Bakioğlu, A. & Banoğlu, K. (2013). Öğretmenlikte kariyer basamakları uygulamasına ilişkin öğretmen görüşlerinin metaforlar ve sosyal ağ analizi yöntemiyle incelenmesi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 37, 28-55. <https://izlik.org/JA37GN93XZ>

Bedel, E. F. (2008). Interactions among attitudes toward teaching and personality constructs in early childhood preservice teachers. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 4 (1), 31-48.

Bourdieu, P. (1986). The Forms of Capital. In J. G. Richardson (Ed.), *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education* (pp. 241-258). Greenwood Press.

Carolan, B. V. (2014). *Social network analysis and education: Theory, methods & applications*. SAGE Publications, Inc., <https://doi.org/10.4135/9781452270104>

Coleman, J. S. (1988). Social capital in the creation of human capital. *American Journal of Sociology*, 94, 95–120. <https://doi.org/10.1086/228943>

Deniz, M. (2004). Üniversite öğrencilerinin karar vermede öz saygı karar verme stilleri ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi üzerine bir araştırma. *Eurasian Journal of Educational Research*, 15, 23-35.

Dündar, S. (2009). Üniversite öğrencilerinin kişilik özellikleri ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 24(2), 139-150

Ergün, E. (2014) Ağsal öğrenme ortamlarında sosyal ağ yapısı ve sosyal olabilmenin öğrenci bağlılığı üzerindeki etkisi. (Doktora Tezi) Hacettepe Üniversitesi / Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Freeman, L. C.(2004). The development of social network analysis: A study in the sociology of science. Vancouver, Canada: Empirical Press.

Haythornthwaite, C. (2005). Social networks and Internet connectivity effects. *Information, Communication & Society*, 8(2), 125-147. <https://doi.org/10.1080/13691180500146185>

İnanç N, Savaş Haluk A., Tutkun H, Herken H. & Savaş E. (2004). Gaziantep Üniversitesi Mediko-Sosyal Merkezi'nde Psikiyatrik Açidan İncelenen Öğrencilerin Klinik ve Sosyo-Demografik Özellikleri, *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 5, 222- 230

Karataş, S. (2010). Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri (BÖTE) öğretmen adaylarının mesleklerine ilişkin zihin haritalarının analizi (Gazi Üniversitesi örneği). *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1), 159-173.

Marsden, P. V. (1988). Homogeneity in confiding relations. *Social networks*, 10(1), 57-76.

Newman, M. E. J. (2010). *Networks: An introduction*. New York: Oxford University Press.

Özdemir, O. & Keser, N. (2019). Öğrencilerin öğrenme ortamlarındaki sosyal ağ rollerinin karşılaştırılmasına ilişkin bir ağ analizi. *Turkish Journal of Educational Studies*, 6(2), 1-30.

Öztaş, İ., & Acar, E. (2004). Sosyal bilimlerde ilişkileri inceleyen bir yöntem: Sosyal ağ analizi. *Kara Harp Okulu Bilim Dergisi*, 14(1), 81-100.

Scott, J. (2000). *Social network analysis: A handbook* (2nd ed.). SAGE Publications.

Thomas, L. (2012). Building student engagement and belonging in higher education at a time of change: A summary of findings and recommendations. *Higher Education Academy*, 100(1), 1-99.

Van Duijn, M. A. J., & Vermunt, J. K. (2006). What is special about social network analysis? *Methodology: European Journal of Research Methods for the Behavioral and Social Sciences*, 2(1), 2-6. <https://doi.org/10.1027/1614-2241.2.1.2>

Wehrli, S. (2008). Personality on social network sites: An application of the Five Factor Model. *ETH Zurich Sociology Working*, 7, 1-16.

Yüksel, A. O. (2021). *Eğitim bilimlerinde yükseköğretim düzeyinde yapılmış sosyal ağ analizi çalışmalarının incelenmesi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Zhou, Y., Meng, X., Wang, J., Mo, X., Jiang, S., Dai, C., & Liu, M. (2023). Daily Peer Relationships and Academic Achievement among College Students: A Social Network Analysis Based on Behavioral Big Data. *Sustainability*, 15(22), 15762. <https://doi.org/10.3390/su152215762>